

Rövid összefoglalás a Balatonudvari-Fövenyes temető 2013. évi feltárásáról

A Balatonudvari-Fövenyes avar és X-XI. századi temető 2013. évi kutatása során, az NKA és a LDM anyagi támogatásával, a tervezetteknek megfelelően befejeztük. Sikerült megtalálni a 71. számú úttól északra eső temetőrész széléit, kivéve az erővel borított nyugati szélét. Ugyanakkor fák között néhány helyen meghúzott kisebb próbaárkokban avar és 10-11. századi temetkezéseket találtunk, amelyek igazolják azt a korábbi feltevésünket, hogy a temető nyugati széle az erdős sáv nyugati határán lehet. Feltételezésünk szerint maga a temető déli irányban a 71. út másik oldalán levő völgyben továbbfolytatódik. Eddig 1400 m²-i területet, újabb 190. sírt (a többrétegű sírokkal, sírtöredékekkel együtt összesen 210 temetkezés) tártunk fel. Sorszám szerint összesen 583. sír látott napvilágot.

A feltárás során, a korábbi tapasztalatoknak megfelelően, a felső rétegben Ny-K-i tájolású, 10-11. századi sírok, alattuk ÉNy-DK-i tájolású, közép és késő avar kori, 9. század elejei temetkezések voltak. A két különböző korú sírok nem bolygatták egymást. A terület északi széléhez közeledve azt tapasztaltuk, hogy a 10-11. századi sírok a nyugati, erdős sáv felé húzódtak, az ásatási terület közepén és keleti részén már nem kerültek elő. Összesen 13 sír látott napvilágot. Leletanyagát tekintve igen szegényes volt: néhány sima és S-végű fülbevalók.

A feltárás során kiderült, hogy a késő avar kori temetkezések több esetben közép avar korra keltezhető sírokat bolygattak meg, amelyeket gyakran kiraboltak, a megtalált csontokat az új sír két végébe dobálták vissza. Ezek száma különösen az idei év ásatása során szaporodott meg. Mellettük, az avar korban szinte egyedül álló módon, gyakran egy sírgödörbe több rétegben egymásra temetett, a leletanyag alapján avar korra (közép, felette nem ritkán két, sőt három késő avar kori) keltezhető temetkezés volt, de az egy sírgödörbe, közel azonos időben eltemetett két vagy három elhunyt sem volt ritka (felnőttek vagy felnőtt-gyerek vázák). Ennek magyarázata minden bizonnyal az lehet, hogy a környéken igen csekély volt a temetkezésre alkalmas terület. Mellettük ellenkező tájolású, zsugorított temetkezések is voltak. Több esetben koporsó nyomait, két esetben cölöp szerkezetes koporsót tudtunk megfigyelni.

A közép avar korra datálható férfi sírok közül kiemelkedik az 531. számú, amelyben újabb harcos sírjára bukkantunk: arany fülbevalók, ezüst varkocsszorítók, ezüst lemezes övgarnitúra, nyílcsúcsok, kés, csont tarsolyzár és másodikként előkerült szablya. Az 536. aranyozott ezüst övgarnitúrás sírban fokost helyeztek az elhunyt mellé. Az 454. sírban öntött veretekkel díszített öve függesztett csont só-tartó került elő. A harcosok sírjaiban a veretes övek mellett nyílcsúcsok, íjcsontok, hosszú kések, bogózkodók, tarsolyzárak stb. is napvilágot láttak. A női sírok közül a gazdagabb mellékletű 487. (aranyo-

zott fülbevalók, gyöngyök, gyűrűk, orsógomb, karperecek), 528. (két ólom csüngővel) vagy az 566. (préselt mellboglárok) sírokat említhetjük, de természetesen a női és gyerek sírok a szokásos mellékletekben is bővelkedtek. Érdekességként említhetjük az 515. vas kulcsot, az 573. átfúrt emberi fogakat, valamint az 516. kapát tartalmazó sírokat is.

Az avar kori temetkezési szokásoknak megfelelően sok állatcsont, tojás és idén kimagaslóan szép számban, összesen 28 alkalommal, került elő edénymelléklet, köztük két sárga kiöntőcsöves edény és egy esetben tál.

Veszprém, 2013. november 17.

S. dr. Perémi Ágota
régész, ásatásvezető